

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

§. VI. Idem ratione demonstratur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

ferur, sed etiam tum *cum certum ei non est*, bellandi causam esse justam. Quod si autem de belli iustitiâ certitudinem non habet, sanè opinionem tantùm probabilem de æquitate causæ quam propugnat, habere dicendus est. Et tamen cum hâc agentem militem, Imperatorisque sui mandatis obsequentem, ab omni prorsus crimine absolvit Augustinus. Censet itaque manifestè, probabilem opinionem, ab omni culpâ, eam dum sequitur, Conscientiam excusare.

37. Verùm istud etiam ex hoc Augustini loco jam vrgeo. Quâ inquam, ratione aduersarii toties ingerant, eam D. Augustini mentem esse, semper peccari quoties etiam per errorem inculpatum veritas rei, aut iustitia actionis non attingitur; cum hîc euidenter asserat, *Virum iustum, si fortè sub Rege etiam sacri-lego militet, rectè posse illo iubente militare etiamsi fortasse reum Regem faciat iniquitas imperandi*, dummodo militi id non constet. Certum est enim si bellum iniustum sit, militis actionem iniustam esse materialiter, cum à iustitiâ causæ prorsus aberret. Aberrat miles, & tamen rectè eum militare & agere asserit Augustinus. Non igitur id ex Sancti Doctoris mente est, peccatum esse quod culpæ vertatur & vitio, quoties aut per errorem inuincibilem & inculpatum, aut per opinionem verè probabilem, à lege, aut à verâ Dei mente iustitiæ aber-ratur; quod tamen semper declamant aduersarii. Volunt illi semper peccato lethali esse obnoxiam actionem illam, quæ iustitiam rei non attingit. Et tamen ecce militem iniusto fortassis bello, bonâ fide dantem operam; sententiamque pronuntiat Augustinus, rectè id fieri. Sed satis sit; auctoritatibus datum est satis: rationibus altiùs promouenda est res.

§. VI.

Conscientiam in actionibus discernendis sequi posse sententiam probabilem, ratione demonstratur.

38. **E** Quidem scio, argumenti genus quod à ratione petitur, ab aduersarijs prorsus rejici, humanas per contemptum vocari ratiunculas, Aristotelica sophismata Ecclesiasticis dogmatibus

Q 2

non

*Deus nihil
potest præ-
cipere, quod
rationi ad-
uersetur.*

non esse inferenda, neque ab Academiâ petendas esse morum re-
gulas, sed à veteri Ecclesiâ, passim ab iis proclamari. Scio, in-
quam hæc omnia; sed & scio quò hæc vergant. Rationem om-
nem volunt extingui, neque illius rationem vllam haberi, quòd
eâ se videant penitus conficiendos. Verùm & istud scio, nihil
inaprimis esse in omnibus quotquot fide Christianâ circumplecti-
mur mysteriis, quod contra rationem sit; quamvis sint pluri-
ma Diuinitatis arcana quæ præter rationem sint, id est quæ ra-
tione solâ non datur assequi, & nihilominus indubitâ profus
tenenda sunt fide. In his verò quæ mores spectant, quæque in
actionibus humanis ritè dirigendis seu à Deo, seu à Christo, seu
ab Ecclesiâ & Pontifice, Christiano cœtui data sunt præcepta,
manifestum est non solùm nihil præcipi quod sit contra ratio-
nem eique aduersetur, sed nequidem quod præter rationem sit,
id est, quod non ratione bonâ, rectè præceptum esse, possit de-
monstrari. Nimis clara hæc sunt, quàm vt pluribus ea exequar;
siquidem vt præclare Nazianzenus *Deus ipsissima ratio est*. Si
ergo Diuina voluntas rationi aduersetur, jam sanè sibi ipsi re-
pugnat Deus, sibi est injurius, Diuinitatemque suam vult de-
struere. Cùm itaque fieri non possit, vt Deus rationi repugnet, si
istud liquidò ostenderim aduersariorum sententiam, non Aristo-
telicis ratiocinationibus, sed rationi ipsi penitus repugnare;
rationi inquam, quam Deus, naturæ auctor nobis inuenit, quam-
que vt *lumen vultus sui signauit, super nos* Dauide teste; an non
causam tunc euicero? Ad hanc itaque rationem, non heri in
scholis natam, sed naturæ jam olim congenitam, aduersarios
appello. Hoc sanè tribunal ab hominum nemine, nisi ab eo qui
rationis profus exors est, credo posse recusari. Hic igitur ste-
mus.

*Semper
peccari,
agendo ea
quorum
veritas non
certò perci-
piunt, est
aduersa-
riorum do-
gma.*

Atque vt radicitus & ab ipsis fundamentis eruamus rem, istud
præmittendum est, idcirco ab aduersariis negari opinionem pro-
babilem à Conscientiâ assumi posse, vt ex eâ quid sit agendum
statuar, quòd opinioni eiusmodi possit subesse falsum, ac pro-
pterea eam qui sequitur, periculo sese exponere aberrandi ab eo
quod verum est: quod sanè est, inquit, à voluntate Dei defle-
ctere: nam Deus veritas est: *Ego sum via veritas & vita, & veri-
tas liberabit te, & multa in hunc modum*. Volunt itaque, homi-
nem qui indagatis omnibus, veritatem tamen ipsam peruestiga-

Ps. 4. v. 7.

39.

Ioan. 4.
v. 6.
Ioan. 8.
v. 32.

ΠΟΠ

re

re non potest, eamque tantum probabili ratione assequitur, ab omni actione debere desistere; neque ullam sine culpa lethali posse exhibere, nisi & veritatem ipsam attigerit, & certus sit se eam attingere, nullumque se peccatum materiale committere. Quod si autem à vero aberraueris, quantumcumque arbitreris te rectè agere, semper tamen te lethali crimine, quodque tibi innocenter agenti nihilominus à Deo imputetur, innodari. Hoc nouæ illius, quam tamen veterem appellant, moralis Theologiæ fundamentum. Quod quamuis superiore Tractatu euerterimus, ubi ignorantiam juris inuincibilem & inculpatam (qualis in hac quam tractamus quæstione sine dubio, inuenitur) ab omni peccato actiones absolueret, liquidò est ostensum, iuuat tamen illud altiùs eruere.

40. Tota igitur ratio, ut aduersarii asserunt, cur illicitum sit actionem ullam opinioni probabili committere, est, quod Deus præcepit nihil prorsus ab homine agi, in quo vel minimum sit aberrandi à vero etiam ignorato periculum; vetueritque omnem omnino actionem, cui materiale possit subesse peccatum. Atqui præterquam quòd hoc præceptum nusquam extet, neque ymquam à Deo reuelatum denuntiaturque fuerit, (quod tamen in re tanti momenti, quæque per omnes penè actiones humanas peruagatur, à Deo non fuisset prætermittendum, neque rectè potuit prætermitti) istud jam virgeo. Præceptum istud, naturæ intellectusque humani ad pauca admodum contracti exilitati non esset accommodum: actiones plerasque humanas, tum naturales, tum morales suspenderet, sine quibus tamen nec vita nostra, nec res priuata, nec publicæ; & hæc neque Ecclesiasticæ neque Politicæ aut ciuiles stant. Denique præceptum hoc societatem commerciumque humanum maximè ex parte destrueret ac violaret. Istud autem in confesso est, hæc omnia & singula rationi repugnare, itaque à Deo tale præceptum ferri non potuit.

*Probatur
Deum tale
præceptum
nec tulisse,
nec ferre
potuisse*

41. Neque hæc temerè à me dici quisquam existimet. Quid enim? an ea est intellectus humani capacitas, ut omnium rerum veritatem possit percipere, non genericam tantum, sed, quod in actionibus quotidianis est necessarium, peculiarem & indiuiduam? Quantulum est in rebus humanis (Fidei mysteria si excipimus) quod verè scimus, & sine errandi periculo? Paucula prorsus sunt quorum habemus scientiam generalem; & hæc ipsa dum rebus

*Non
esset intelle-
ctus huma-
ni imbecil-
litati ac-
commoda-
tum.*

particularim applicantur, infinitis illicō circumstantiis implican-
tur. Adeò vt de veritate particularium rerum nihil admodum
detur certò cognoscere, nisi fortassis oculis percipiantur & sen-
sibus: & adhuc de veritate rei quæ per sensus percipitur, erit
qui non ineptè possit aliquando dubitare. Si itaque præceptum
sit, nihil prorsus agere, nisi id cuius veritatem intellectus li-
quidò & certò percipit, sanè veritatem rerum omnium indagare
cogimur; nec indagare modò, sed & percipere. Quod cum
humani intellectus imbecillitatem longè superet, manifestum
est præceptum illud abs re esse, neque viribus humanis accom-
modum. Igitur rationi aduerfatur, id est Deo, siquidem Deus
sit *ipsissima ratio*. Non igitur præceptum istud à Deo ferri po-
tuit, nisi fortè ad hæreticam & à Pontifice damnatam propo-
sitionem libeat confugere: *Aliqua Dei præcepta iustis volentibus
& conantibus secundum presentes quas habent vires, esse impossi-
bilia.* Quod quàm rationi omni repugnet, nemo non videt.

Deinde
quia sic
plurima
actiones
natura ne-
cessariæ,
offens illici-
ta.

42.
Age verò; si semper sit illicitum eà agere, quorum certò &
indubitatim intellectus non iudicat veritatem sese attingere, sic
vt ab eà ne materialiter quidem aberret; quid demùm mag-
nopere supererit, homo agere quod possit absque scelere, quan-
tumcumque demum prudenter & ratione bonâ actiones suas fa-
tagat instituere? *Primo* enim ne naturæ quidem munia poterit
exercere, eaque adhibere quæ corpori sustinendo sunt necessaria.
Quid? an venenum quisquam licitè epotabit, quo sese nouerit
conficiendum? minimè inquires. Iam verò id quæro, quâ cer-
titudine scire quis possit, cibum quem ori ingerit, innoxium es-
se, corponque minimè nociturum? certè de hâc re nemo tam
certus est, vt error subesse non possit; plurimos enim vidimus
credulitate suâ turpiter fuisse deceptos. Fac igitur errare te, &
cibum te comedere quo tandem conficeris. Hic certè materia-
le saltem à te commissum est homicidium. Neque si dicas *Igno-
rans feci*, quidquam proficis; ignorantia enim nulla prorsus
excusat à scelere. Itaque verus tuipsum es homicida, & quidem
culpæ obnoxius. Cum verò id contingere semper possit, quid-
cumque demum comedas, neque adeò certus sis, cibo, quò
vesceris, homicidium istud non esse perpetrandum, ab omni
comestione abstinendum erit posthac, præterquam ab eà cui re-
uelatio Diuina fidem fecerit, innoxiam fore & prorsus inno-
cua-

cuam. Deinde si corpori à morbo male fuerit, illicitum erit medicos consulere, neque vlla sine scelere dhibebitur malo medicina. Non enim ea medici adhibent, nisi quæ probabili ratione profutura credunt medicamenta, & sic sæpe noxia applicant. Itaque si casu aliquo valetudini grauiter offecerint, & vitam ægro eripuerint, veri erunt homicidæ, culpæ mortalis rei; nam nulla ignorantia, ne quidem inuincibilis, quemquam excusat. Atqui æger ipse etiam lethalis culpæ reus est, quòd medicinæ, de cuius virtute omnino non constabat, vitam commiserit, atque adeo homicidii perpetrandi periculo. Hoc autem cum in omni prorsus medicinâ locum habeat, omni prorsus est medicinâ abstinendum; & frustra corporibus curandis, aut herbas aut *medicum* uti sacræ tradunt paginæ *creauit Dominus*. Cæterum nec aëri me possum exponere, nec ventos captare nec auras. Numquam enim certus sum, actiones illas non esse noxias, mortemque allaturas. Quòd si autem inferant, illico mors illa mihi imputabitur, neque vllum ab ignorantia mali, innocentia meæ datur patrociniū. En quàm clara sint aduersæ sententiæ consecutaria. Sanè si vera est, plerasque naturæ functiones, uti jam patet, illi denegare necesse est.

Eccli. 38.
v. 1.

43.

Ad morales verò actiones, quod secundum erat, si mentis oculum despectamus, quid demum agere erit licitum, si nihil agere liceat, nisi quod certò constat neque errori vlli neque periculo materialiter peccandi esse obnoxium? Ages paternam hæreditatem, & quidem opiparam, cum fratribus ex æquo diuisti, eaque frueris bellè & pacificè. At an certus es omnino, sic ut errare non possis, paterna bona jure ab ipso esse acquisita? hoc quidem non aded certum est, quin falsum esse possit. Deinde an tibi etiam certum est, legitimum te esse filium, & non ex adulterio matris conceptum, fratribusque insertum dolo malo? hæc autem cum possint contingere, fac contigisse, licet veritatem rei ignores tu. Profectò iniusta injustè possides bona; neque vllò jure, cum cohæredibus ex æquo diuisti non tua. Itaque iniustitiæ saltem materialis teneris crimine. Cujus committendi discrimen ipsum cum nefas sit, sanè quotquot sunt mortales, materna paternaque bona debent dimittere; cum nemini hominum absque erroris periculo constare possit, ea se

Tertio, destruetur
in plurimia
humana
societas.

justo

justo titulo possidere; & si fortè iniustus sit, quem probabili ratione justum existimat, ex probabili ratione bona retinens condemnabitur. Hanc profectò sententiam persuadere hominibus si possint aduersarii, breui immutata erit tota Reipublicæ facies. Nemo enim iure probabili & non indubitatim verò, bona possidere cum possit absque scelere, omnes planè viri probi de possessione agrorum discedent, bona in commune conferent, sed nescio quo titulo (nam is etiam certò verus esse debet) & à quo posthac possidenda. Verùm sententiæ huius auctoribus & sectatoribus præferendis, ante omnia istud suaserim, vt doctrinæ suæ, factis pondus addant; exemplo itaque cunctis præeant; bonis paternis, ea si possident, abeant; & si beneficiis Ecclesiasticis gaudeant, illa in patronorum manus resignent. Nam non est adeo certum, eos beneficii capaces esse, cum tantùm probabili ratione constet eos Baptismi ablutos Sacramento. Cum hâc autem opinione non stat Ecclesiastici beneficii inculcata possessio. Nam si verè ei falsitas subsit, verè etiam ab ignorante materialis iniustitia committitur: cuius, quia per ignorantiam non diluitur, etiam periculum, necessariò debuit euitari.

*de com-
mercium.*

Iam verò quod de adeundâ hæreditate dictum est, hoc & de legatis quibuslibet, donationibus inter viuos, donis gratuitis, aliisque, quæ passim inter homines aguntur, infinitis rebus dicendum est. Quâ enim certitudine mihi constat, hæc quæ offeruntur furtiua non esse, & jus donanti in ea competere, nisi solum eâ quæ ex probabili ratione petitur? hâc autem niti si non liceat, quâ demùm Conscientiâ acceptantur? Rursus infiniti contractus prohibendi sunt, initi quondam rursus rescindendi; nam propt̄ in iure civili res agitur, infinita propemodum sunt, quorum rectitudo, non nisi probabilibus nititur fundamentis, neque aliam veritatem datur elicere; igitur & condemnandi sunt Iudices, etiam qui probabilioribus inducti rationibus tulere sententiam; & ii omnes qui talis sententiæ adminiculo hæreditatem adiere. Nam quantumcumque probabiliosem secuti sint opinionem, tamen intra probabilitatis tantùm terminos stetit res; veritas ipsa, à quo stare jus, non constitit. Itaque potuit errari. Sit ergo esse quod potuit, & verè erratum sit. Injusta itaque fuit sententiâ; & injusta, ab eo qui dicitur vit, possidentur bona; ac sic iniustitia materialis committitur.

43:

quæ

quæ sceleri vertitur. Huius autem committendæ periculum, cum semper adsit, illudque euitari cum Deus velit, cessent sanè donationes, cessent testamenta, cessent legata, cessent contractus, cessent judicia, dissoluantur Senatus, perpetuumque orbi Christiano indicatur iustitium: ita enim ferunt nouæ Theologiæ, hesternæ, si placet, leges.

45. Verùm, non est quod de dissoluendo Senatu, ablegandisque iudicibus magnopere sim sollicitus. Nam si illa toties decantata, & à veteri austeritate laudata Theologia, hominum mentibus benè imbibatur, pacata erunt posthac omnia, neque litium strepitu perstreperent subsellia. Nemo enim, quantumcumque jus probabile habeat, litem alteri sine scelere mouere poterit; nam certum cum non sit jus, potest probabilitati subesse falsum; & si litem nihilominus euincat, iniusta possessorus est bona. Itaque ex hâc parte lites omnes cessare necesse est. Rursus si probabile sit jus rem aliquam exigentis, jam sanè necesse est, vt probabile tantum sit etiam jus possidentis rem quæ exigitur. Igitur & hic sine vllâ iudicis sententiâ, hæreditate omni, de quâ quæritur, debet cedere; ne fortè non sua dum possidet, materialem iniustitiam in re grauissimâ committat. Ad quem igitur ibunt bona? non ad actorem, cuius jus tantum est probabile; non ad possessorem, cuius jus certum, probabilitate actoris superueniente, est infractum. Ad quem ergo? Nescio. Istud scio, lites omnes hoc dogmate esse accisas. Nemo enim probus actionem instituet nisi jus habeat saltem probabile; probabile autem si tantum sit, jam nulla datur possessori defensio; frustranea enim erit probabilis (quod etiam tantum habet) juris propugnatio; cum ex probabili opinione, nulla Conscientiæ licita sit actio aut possessio. Ecce vt commercium penè omne, societatemque politicam humanam extinguimus, si non, nisi certò veris, licitum sit insistere.

46. Quid quod & Religionis exercitio, non minima infertur labes; imò penè dixerim Sacramentorum vsui penitus interdicitur? Sanè sacrilegis sacrificiis assistere, homines Pœnitentiæ gratiâ adire qui absoluendi iurisdictione careant, aut fide agant omnia, nemo non dicet esse sceleratum. At quam ego quæso certitudinem habeo, hominem quem video sacris assistere,

*vix vlla
honorum
possessio esse
secura.*

*Quarid Re-
ligionis ex-
ercitium
ut plurimū
esse inter-
dicendum.*

R

stere,

stere, aut baptizarum esse, aut legitimè consecratum, aut bonâ fide & non sacrilegè sacra peragere? An certum est me in hoc homine non errare? Errem igitur. Iam sanè sacrilegium materiale committo, à cuius culpâ per ignorantiam veri non excusor. Vt quid igitur sacra adeo, quæ tali periculo semper sunt exposita?

Et abstinentiam à Sacramentorum usu.

Deinde an quisquam ita de statu gratiæ certus est, ut scientiæ quam de se habet fallum subesse non possit? hoc certè nemo dixerit, nisi qui Concilii Tridentini fulmina non exhorrescit. Certè id aduersarii saltem nullo modo negare possunt: nam cum etiam peccata quæ materialia passim vocantur, ea nempe quæ ex ignorantia inculpatâ & inuincibili committuntur, apud eos propriè dicta peccata sint, sanè negare non possunt, ex eorum sententiâ, mortales grauissimis sceleribus sæpè, licet id ignorent, implicari. Nemo igitur certus est gratiæ statum obtinere se, quantumuis id probabili credat argumento. Quo pacto igitur ad Synaxim accedere quis deinceps audeat? implicitus enim lethali scelere, sacrosancta si adeat mysteria, nouo sese sacrilegio contaminet necesse est. Atqui si de innocentia suâ omnem certitudinem non assequatur, fieri posset ut noxâ sit obnoxius, saltem per ignorantiam inuincibilem contractæ. Id verò si ita sit, sacrilegio materiali rursus inuoluitur. Quod quia præcepto Diuino penitus prohibetur, nec exerceri potest sine lethali scelere, etiam periculum illud committendi necessariò cauendum est. Periculum autem istud cum semper adsit, quotiescumque tam sancta tractantur Sacramenta, jam sanè eorum vsui interdicendum est planè: neque ab Ecclesia potuit annua Communio legitimè indici, neque verò ab ipso Christo institui Sacramentum, cuius vsus absque manifesto scelere non dabatur. An idcirco fortasse, nonnulli veteris illius Ecclesiasticæ austeritatis sectatores, per multos annos de Sacræ Synaxeos communionem sibi aliisque interdixerunt, quòd Diuinâ ipsis reuelatione nihil quidquam de statu Gratia constaret, nollentque certitudini morali, & quam probabilis gignit opinio, sese committere? En in quas angustias veterem Ecclesiæ sanctitatem, omnemque Religionis cultum contrahant, veteris Ecclesiæ restauratores egregii.

47.

Hoc

48. Hoc tamen jam non agimus : illud tantum demonstrasse contenti, præceptum non agendi nisi ea quorum veritatem *certò* attingimus, nusquam extare : neque verò tale præceptum à Deo ferri potuisse ; cum commercio omni humano, & Reipublicæ tum politicæ, tum Ecclesiasticæ, & Religionis exercitio, profus aduerferur, atque adedò rationi sit contrarium. Vnde euidenter patet, tum cum rei veritatem intueri non datur, Dei que mentem probabilibus tamen quis assequitur argumentis, istud sibi certò posse præstituerè, sese opinionem verè probabilem sequendo, nullo profus crimine implicari. Agit enim prout humani intellectus fert imbecillitas, cautè & prudenter. Nihil autem præterea, vt ne peccetur peccato propriè dicto, seu quod culpæ imputari possit, à Deo requiritur.

Conclusio.

49. Hinc patet, vanam esse & emarcidam objectionem, quam quidam semper premunt, opinionem probabilem quisquis sequitur, eum sese peccandi periculo saltem exponere ; periculum autem quisquis amat, in illo periturum, vt rectè Sapiens. Nihil, inquam, ad rem id nostram facit. Nam quamuis fatear errandi periculum adiri, nego tamen vllum esse peccandi ; cum jam non dubium, sed certum Conscientiæ iudicium sit, præstare se actionem posse, dum probabili ratione constat rem esse licitam, quamuis etiam probabile sit esse illicitam. Non itaque in hoc euentu dubia aut hæsitabunda est Conscientia, sed certa de actionis suæ bonitate, quamuis de errore materiali à se committendo certa non sit. Tolerat autem, & dissimulat errorem talem Deus, ne vt diximus, ea exigat importunè, quæ humana non fert natura. Et hæc demum est ratio, cur peccata materialia, bonâ fide agenti, ad culpam à Deo non imputentur. Sic si dum ex D. Pauli æde medium auditur duodecimæ, tum cum in D. Petri duodecima designatur, & verè duodecima sit, cum Meridianam Sol attigerit ; clarum est, eum qui in casu s. l. à nobis proposito carnibus deinceps vescitur, materiale peccatum committere ; verè enim lex tunc obligat. Non tamen sese vlli formaliter peccandi periculo exponit, cum ipsi sit verè probabile, non nisi medium esse duodecimæ : & aliunde profus certum, benè eum agere quisquis ex probabili opinione, hoc est prudenter, actiones suas moderatur. Materialis autem peccati, aut vt clariùs loquamur, erroris, ratio à Deo non

Qui opinionem sequitur probabilem, peccandi periculo nullo modo se exponit.

exigitur. Quid enim? si tum cum in D. Pauli æde medium audiebatur duodecimæ sed male, etiam in D. Petri reliquæque ciuitatis Horologiis idem commissus tuisset error, an non eo in euentu tutâ plane Conscientiâ carnibus & genio à conuiujs fuisset indultum? Quis dubitet inquis? atqui tum materiale peccatum aut errorem nihilominus commisissent, verè enim erat duodecima, & ieiunii obligabat lex. Vti ergo materialis ille error, crimini non obicitur, cum per ignorantiam facti excusetur, prout præcedenti Tractatu disputauimus; ita & is qui verè probabilis opinione à veritate aberrat, innocenter aberrat; eamque qui agendo sequitur, nullum prorsus subit formaliter peccandi periculum, licet adeat materialiter aberrandi. Hoc autem adire cum res postulat, à Deo, vt sese humanæ imbecillitati accommodet, est indultum. Atque hoc modo primam disputationis huius propositionem enodauius.

CATA-